

УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ: ВІД СМИСЛОВИХ КОНСТРУКТІВ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ (УХВЛ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ. ОСВІТЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ)

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**25 жовтня 2024 року
м. Тернопіль**

УДК (082): 37.035:172.15

У 45

У 45 Українська Хартія вільної людини: від смислових конструктів до формування системи цінностей» (УХВЛ в системі цінностей українського суспільства в умовах війни. Освітнянський контекст) : збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 жовтня 2024 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук, М. І. Чорна. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2024. 327 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українська Хартія вільної людини: від смислових конструктів до формування системи цінностей» (УХВЛ в системі цінностей українського суспільства в умовах війни. Освітнянський контекст), проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 25 жовтня 2024 р.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти

(протокол № 6 від 01 листопада 2024 р.)

УДК (082): 37.035:172.15

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ:
ВІД СМИСЛОВИХ КОНСТРУКТІВ ДО
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ» (УХВЛ
В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ.
ОСВІТЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ)**

25 жовтня 2024 року

<i>Джеджула О. М.</i> Організаційні умови формування української ідентичності майбутнього фахівця в аграрних університетах.....	с. 80
<i>Дишлева І. М.</i> Моральне виховання учнів початкових класів: взаємодія школи та сім'ї.....	с. 85
<i>Дияк В. В.</i> Українська ідентичність в умовах російсько-української війни.	с. 88
<i>Добрянський В. К.</i> Заводське чи Липники: у пошуках історичної правди перейменування.....	с. 92
<i>Дуванська К. О.</i> Проблеми національної ідентичності та згуртованості українців в умовах міграції.....	с. 96
<i>Захаров Є. Ю.</i> Цінності правозахисту в умовах війни через призму УХВЛ.	с. 101
<i>Зварич Г. В.</i> Українська Хартія вільної людини – основа резильєнтності українського педагога.....	с. 106
<i>Зісельс Й. С.</i> Роздуми щодо релігійного аспекту цивілізаційної ідентичності.....	с. 110
<i>Кавецький В. Є.</i> Організація безпечного освітнього інклюзивного середовища в ЗЗСО.....	с. 114
<i>Капелько Л. Г.</i> Особливості виховання національної ідентичності дітей старшого дошкільного віку в умовах сьогодення.....	с. 119
<i>Клапач Г. Р.</i> «Бути українцем» означає володіти українською мовою та знати історію України.....	с. 124
<i>Клопота О. А.</i> Профілактика професійного вигорання фахівців соціальної сфери прифронтового міста в контексті Хартії вільної людини.....	с. 126
<i>Книш І. В.</i> Резильєнтна людина: трансформація наявних та пошук нових інноваційних практик дидактики крізь призму Української Хартії вільної людини.....	с. 129
<i>Ковалик І. М.</i> Суспільно-ціннісні орієнтири УХВЛ – сучасні аспекти.....	с. 136
<i>Козій О. Б.</i> Формування естетичних цінностей студентів засобами художньої літератури.....	с. 145
<i>Кондирєва М. М.</i> Сакральні та археологічні пам'ятки доби запорозького козацтва на уроках української мови.....	с. 150
<i>Корицька Г. Р.</i> Духовно-моральне становлення дитини засобами художнього слова (на прикладі оповідок Галини Гузовської-Корицької «Світ навколо нас»).....	с. 156
<i>Коротюк З. М., Мерена Н. М., Ярмолицька С. О.</i> Емоційний інтелект як показник адаптаційного ресурсу особистості в сучасному світі.....	с. 160
<i>Костюченко Л. А.</i> Життєві ціннісні орієнтири здобувачів освіти.....	с. 168
<i>Кудінова М. С.</i> Розвиток психологічної стійкості педагогів в умовах невизначеності: практичні інструменти самодопомоги.....	с. 172
<i>Лебедик Л. В.</i> Використання Української Хартії вільної людини у курсі «Основи психокорекції».....	с. 177
<i>Магера Т. В.</i> Формування громадянської компетентності в учнівській молоді на основі цінностей Української Хартії вільної людини.....	с. 181
<i>Мельник Т. А., Соя В. В.</i> Формування національної ідентичності українців крізь призму повномасштабної війни.....	с. 185

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вернудіна І. В. Державна мова як ціннісно-смысловий критерій національної ідентичності українського народу//Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2015. Вип 2. С. 3-18.

2. Франко І. Одвертий лист до галицької української молодіжі//Збір. творів: У 50 т. К.: Наук. думка. Т.45.

Клопота Ольга Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціальної
роботи Хортицької національної академії,
м. Запоріжжя

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ПРИФРОНТОВОГО МІСТА В КОНТЕКСТІ ХАРТІЇ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ

Професійна діяльність фахівців соціальної сфери вимагає відповідального ставлення щодо наслідків її впливу на клієнтів та якість їх життя. Це стає можливим за умови розвитку власної стресостійкості, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, опірності негативним впливам та збереження власного психосоціального благополуччя. Водночас, представники цієї галузі піддаються постійному впливу травмуючих обставин, що значною мірою загострюється в період кризових подій – війн, катастроф тощо. Контроль за проявами вигорання фахівців соціальної сфери прифронтового регіону набуває ще більшої ваги, адже йдеться не лише про їх здатність до продовження професійної діяльності в особливо небезпечних умовах, але й про забезпечення нормальної життєдіяльності кожного клієнта зокрема та регіону в цілому.

Професійне вигорання, що характеризується емоційним виснаженням, зниженням мотивації, певною відчуженістю в умовах воєнного стану, на жаль, набуває поширення серед фахівців соціальної сфери у прифронтових містах. Хронічний стрес як наслідок перебування в умовах постійних обстрілів, невпевненості у завтрашньому дні та у власній безпеці ще більше ускладнює ситуацію, зумовлюючи необхідність адаптуватись до умов здійснення професійної діяльності в екстремальних умовах.

Серед основних чинників, які сприяють виникненню професійного вигорання можна виокремити, по-перше, емоційне виснаження як результат підвищеного навантаження, особливо в умовах війни, що вимагає консолідації значних емоційних ресурсів, а робота в дистанційному форматі ускладнює можливість своєчасної фахової підтримки та взаємодії. Своєю чергою, соціальна ізоляція, що має місце при реалізації професійної діяльності в дистанційному форматі позбавляє традиційних форм взаємодії зі своїми. Відсутність безпосереднього спілкування може сприяти посиленню відчуття соціальної ізоляції та певної депривації. До того ж, зростання вимог до технічних навичок, оволодіння інноваційними технологіями вимагають від фахівців інтенсивного саморозвитку, що може стати додатковим джерелом стресу. Труднощі у використанні класичних технологій, технічні несправності, низький рівень доступу до мережі Інтернет у наслідок перебоїв електропостачання значно збільшують навантаження [1], [2], [3].

Базуючись на дослідження М. Міщенко [2] й О. Мірошниченко [3] можна констатувати, що запобігання вигоранню має передбачати як теоретичний (знання сутності проблеми та шляхів її подолання) та практичний (аналіз ситуацій, вирішення ситуаційних задач) аспекти, а в основі прийомів профілактики професійного вигорання у фахівців, які працюють в екстремальних умовах – вироблені стратегії вибіркового сприйняття, усвідомленні позитивних аспектів ситуації та зниження впливу негативних чинників, формуванні асертивності та поведінки без ворожості, прагнення до конкуренції, поспіху тощо.

Серед основних методів профілактики професійного вигорання фахівців соціальної сфери слід виокремити такі, як: психоемоційна підтримка – доступ до своєчасної психологічної допомоги (індивідуального консультування, супервізії, групових онлайн-сесій або вебінарів); оптимізація взаємодії та взаємопідтримки, створення інформаційного середовища обміну досвідом й подолання проблемних ситуацій (регулярні офлайн чи онлайн-зустрічі,

використання платформ для професійного спілкування, обміну успішними кейсами й стратегіями подолання професійних викликів [1], [3].

Іншу групу засобів, які є доцільним використовувати задля запобігання вигоранню складають: чітке планування роботи, раціональний розподіл часу; саморефлексія (ведення щоденників емоцій, участь у рефлексивних практиках, групах взаємодопомоги та ін.), що допомагає краще розуміти себе, вчасно помітити й сповільнити симптоми вигорання; збереження балансу між роботою з одного боку та особистим життям – з іншого, адже прагнення дотримуватись цих меж допоможе уникнути соціально-психологічного напруження, перевантаження тощо [2], [3].

Нове бачення означеної проблеми та засобів її попередження й вирішення можна знайти в основних принципах Хартії вільної людини:

- відповідальність за своє життя й успішну самореалізацію в суспільстві, адже кожна особистість окремо і суспільство в цілому відповідальні за те, як розвиватимуться події надалі;

- популяризація духовних цінностей, які історично склалися в нашому українському суспільстві, і які можна вважати джерелом наснаги й ставлення до навколишнього світу і засобів вирішення повсякденних проблем на основі народної філософії, що закріпилася віками;

- розвиток креативності, адже від глибини, масштабу і творчого хисту уяви залежить здатність до адаптування і самореалізації в складних, часом екстремальних умовах [5].

Таким чином, підсумовуючи, зауважимо, що профілактика професійного вигорання фахівців соціальної сфери прифронтових міст є складним завданням, яке потребує системного підходу. Сучасний соціальний працівник, соціальний педагог потребує не лише професійних знань, але й набуття конструктивних навичок саморегуляції, саморобілітації, релаксації тощо. Саме тому, профілактика їх професійного вигорання, має базуватися на сприянні підвищенню рівня самоефективності, розвитку уміння правильно розрахувати свої ресурси та вчасно поповнити їх та навичок адекватної оцінки результатів

власної діяльності. Водночас, свобода, яку пропагує Хартія вільної людини надає смислу і цінності людському життю, а здатність до креативності допомагає знайти оптимальний спосіб вирішення складних життєвих ситуацій.

Особливої соціальної значущості означена профілактична робота набуває в прифронтових регіонах, де професійна діяльність фахівців соціальної сфери здійснюється в особливо небезпечних умовах, пов'язаних з існуванням підвищених ризиків виникнення ознак вигорання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бегун-Трачук Л. Дослідження професійного та емоційного вигорання у психолого-педагогічній теорії та практиці. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, Вип. 5, Травень 2021, С. 128-133.
2. Міщенко М. С. Психологічні чинники запобігання синдрому емоційного вигорання у майбутніх практичних психологів: монографія. Умань: ВПЦ «Візаві», 2016. 236 с.
3. Мірошниченко О. А. Профілактика синдрому «професійного вигорання» у працюючих в екстремальних умовах: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 156 с.
4. Підлипняк І. Ю., Дука Т. М. Професійне вигорання педагогів: профілактика та подолання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Серія 5. «Педагогічні науки: реалії та перспективи». 2019. № 69 (13). С. 175-179.
5. Ukrainian Charter of the Free Person. URL: <http://1-12.org.ua/ukrainian-charter-of-the-free-person> (дата звернення: 15.10.2024).

УДК 378+36

Книш Інна Василівна,
професор, доктор філософських наук,
професор кафедри педагогіки та
психології управління соціальними
системами імені академіка І. А. Зязюна
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків; професор кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін та іноземних мов
Національної академії управління, м. Київ

РЕЗИЛЬЄНТНА ЛЮДИНА: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЯВНИХ ТА ПОШУК НОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК ДИДАКТИКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКОЇ ХАРТІЇ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ

Сучасна соціальна реальність характеризується підвищеним рівнем стресогенності, що руйнує особистість під впливом негативних факторів